

69493224-9	04/08/2019	מערב - המגזין	עמוד 4	1/2	25.82x36.78
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

לאחר סגירת הרשימות ולנוכח ריבוי המפלגות הקיקיוניות שרצות לכנסת, האם נכון לשנות את הקריטריונים להתמודדות?

אירוע רב משתתפים

טכניים יתפצלו לסייעות נפרדות בכנסת. וידוע שריבוי סיעות בכנסת פוגע בעבר דת הכנסת. עלול להיווצר מצב של הונאת הבוחר, שלא ממש יודע במי הוא בוחר. יכול להיות ששתי סיעות יתפצלו, וכל אחת מהן תנקוט קו אחר. יש בעיה ביכולת הבורחר לזהות במי הוא מביע תמיכה. כך נפגע הקשר בין הבוחר לנבחר. אם לצורך העניין אהוד ברק ומפלגתו יתפצלו מהמחנה הרמוקרטי וייכנסו לממשלת נתניהו, יש פה בעיה מבחינת אמינות.

יכול להיות לכך פתרון חוקתי? זאת בעיה שאפשר לפתור. היא נובעת ממצב חוקי מסוים במדינת ישראל שלפיו יש אומנם הגבלות על פיצול סיעות, אך לא חלה הגבלה על פיצול לפי מפלגות קיימות. רשימה שהוגשה לוועדת הבחירות המרכזית מלכתחילה כרשימה משותפת, למשל, יכולה להתפצל יום אחרי הבחירות לסייעות שמרכיבות אותה. זו לא הייתה בעיה כל כך אקוטית בכנסת עד היום. כיום זו עלולה להיות בעיה יותר חמורה מכיוון שהאיחודים האלה מצהירים מראש שהם בלוקים טכניים.

מה קורה ביתר מדינות העולם, והאם אנחנו היחידים לסבול מריבוי מפלגות? בבחירות האחרונות בבריטניה התמודדו 45 מפלגות ונכנסו רק 6,5, ואילו בספרד התמודדו 60,50 מפלגות ונכנסו 13,12, מספר ד"ר קניג. יש מדינות שבהן המסורת הפוליטית פחות טובלת את זה. למשל בדנמרק, שם יש מנגנון שלפיו מפלגה יכולה להתמודד בבחירות רק אם היא אספה מראש לפחות 20 אלף חתימות של אזרחים. אצלנו דרישות הסף לרישום והתמודדות הן נמוכות בלשון המעטה.

גיאור פורדס, דובר ועדת הבחירות: "אנחנו בודקים וסורקים את כל השמות ועושים בדיקות, למשל, אם אין לרושם רישום פלילי או אם היה בתפקיד בכיר מאוד במשרד ממשלתי והתפטר לא מזמן. מבחינת תוכן, הציבור יחליט"

ד"ר עופר קניג, המכון הישראלי לדמוקרטיה: "בבחירות האחרונות בבריטניה התמודדו 45 מפלגות ונכנסו רק 6,5, ובספרד התמודדו 60,50 מפלגות ונכנסו 13,12. בדנמרק מפלגה יכולה להתמודד רק אם אספה מראש 20 אלף חתימות"

כסופו של דבר נכנסות לכנסת כ-12-13 סיעות. הקולות שבחזבו היו כשבעה מנדטים שהלכו על מפלגות מבוססות יותר כמו הימין החדש, זהות וגשר. לא צריך לדעתך להגביל ריצה של מפלגות קיקיוניות?

"השאלה היא אם זה לא דבר שצריך להשאיר לחוכמתו של הבוחר. ולגבי המונח קיקיוניות, להזכיר שהירוקים התחילו ככה. לי לא מפריע שרצות כל כך הרבה רשימות כי את הסינון הזה אנחנו כאמור עושים באחוז החסימה."

איפה בכל זאת אפשר לשנות את המצב?

"הייתי רוצה שיהיה פה ביטוי לאזוריות שאין לנו. כולנו מתמקדים בחוץ ובביטחון, אך אף אחד לא מתייחס לזיהום במפרץ חיפה או לכך שאין חדר מיון בקריית שמונה. בעיני הכנסת קטנה מדי מכדי לבצע את כל המטרות. לכן צריך דווקא להגדיל את מספר חברי הכנסת."

בלוק טכני

"זה לא מטריד אף אחד אם יהיו כאן 1,000 מפלגות שייירשמו, זה לא עולה כסף למדינה", אומר גם ד"ר אסף שפירא, ראש התוכנית לרפורמות פוליטיות במכון הישראלי לדמוקרטיה. "הבעיה, שברטת במיוחד במערכות הבחירות האחרונות, היא בכך שאין מפלגות אמיתיות. מפלגות קמות לא כדי לרוץ עצמאית, אלא כדי ליצור בלוקים טכניים. אין עם זה בעיה כשמדובר במפלגות מבוססות. אנחנו אפילו בעד ששתי מפלגות אמיתיות יחליטו מטעמים כאלה ואחרים לרוץ ולפעול יחד לאורך תקופה, ובהמשך יפרדו. מפלגת העבודה ההיסטורית, כירוע, הוקמה כרצה משותפת של אחדות העבודה, מפא"י ורפ"י, כמו גם הליכוד, שהוקם מאיחוד של גח"ל, הרשימה הממלכתית, המרכז החופשי והתנועה למען ארץ ישראל השלמה. גם יהדות התורה הוקמה מאיחוד של אגודת ישראל ורגל התורה."

אז היכן הבעיה?
"הבעיה היא הבלגן שנוצר במערכת הפוליטית, כשמפלגות קמות לא כדי לקום, אלא רק להתמודד כחלק מגוש. זה קרה עם גשר של דוד לוי שמעולם לא התמודדה באופן עצמאי, וקורה כעת עם הימין החדש ועם ישראל דמוקרטית. לחורסן לישראל של בני גנץ, למשל, אני נותן את הקרדיט כי היא באמת התכוונה להימודד לכך עד האיחוד עם לפיד. כנ"ל גם יעלון."

מה הנזק של הקמת מפלגות כאלה, אם בכלל קיים?

"ככל שמרוכז על בחירות, צריך לשמור על הזכות להיבחר שהיא זכות בסיסית, כמו גם הזכות להקים מפלגה. הנזק הוא שיום אחרי הבחירות, אותם בלוקים

על ידי עורך רין. אימות חתימה אצל עורך דין עולה 160 שקלים כשכר טרחה. בנוסף, יש לשלם אגרת רישום בסך 2,265 שקלים. על פי חוק המפלגות, "לא תירשם מפלגה בפנקס המפלגות אם יש במטרה ממטרותיה או כמעשה, כמפורש או במשמעות אחת מאלה: שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית; הסתה לגזענות; תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או של ארגון טרור נגד מדינת ישראל; יסוד סביר למסקנה כי המפלגה תשמש מסווה לפעולות בלתי חוקיות". כמו כן, "לא תירשם מפלגה בשם: העלול להטעות; העלול לפגוע בתקנת הציבור או ברגשותיו".

החוק מאפשר את התמודדותן של מפלגות קטנות שלא פעם מקדמות אג'נדה ספציפית מאוד, למשל מפלגת הפיראטים הדוגלת בזכויות אדם, רפורמות בדיני זכויות יוצרים ופטנטים, תוכן חופשי, פריטיות, שקיפות וחופש המידע, שלא עברה מעולם את אחוז החסימה; מפלגת נעם - עם נורמלי בארצנו, שהוקמה לאחרונה ואשר האג'נדה שלה היא שהמרחב הציבורי עבר השתלטות של ארגוני הלהט"ב והרפורמים; או המפלגה החדשה ומעוררת ההדים "נורה דליבא", שלא הגישה את רשימתה בסוף, אך שמה לה למטרה להשחרר את רוצח ראש הממשלה יגאל עמיר. על מפלגה זו אמרה מנכ"לית ועדת הבחירות המרכזית, עו"ד אורלי עדס, כי "אין לנו שום עילה לפסול אותם. יש לנו כוונות להגיש הצעה לתיקוני חקיקה כדי שלא תהיה זילות בהגשת הרשימות".

לדברי גיאור פורדס, דובר ועדת הבחירות, מהות המפלגות אינה רלוונטית לרשם המפלגות. כך לא פעם אנו שומעים על מפלגות לא סטנדרטיות, בלשון המעטה, שמנסות לזכות באמונו של הבוחר. "אנחנו בודקים וסורקים את כל השמות ועושים בדיקות, למשל, אם אין לרושם רישום פלילי או אם הוא היה בתפקיד בכיר מאוד במשרד ממשלתי והתפטר לא מזמן - כל הדברים שהחוק מחייב", מסביר פורדס. "מבחינת תוכן, הציבור יחליט".

יש מתח בין שני ערכים עיקריים בדמוקרטיה: מצד אחד ערך הייצוגיות, ומצד שני החופש של כל אחד להתאגד, להביע את עמדתו ולהביא אותה ליריעת הציבור,

אומר ד"ר חיים ויצמן מבית הספר לאורד לממשל במרכז הבינתחומי הרצליה. "השאלה היא האם השיטה שגורמת לאנשים להתאחד לקואליציות לפני שמגישים את הרשימות היא בהכרח טובה יותר?"

לא חבל על אובדן הקולות?
"אי אפשר שהכנסת תהיה 120 בורדים כי זה פוגע במשילות שלה. על מנת לתפקד היא חייבת להתאגד בסיעות. לכן אנחנו צריכים שמנימוס ארבעה חברי כנסת יהיו בסיעה. היו לנו 47 רשימות שגרשמו לכנסת ה-21. אז מה? אז יש קצת יותר פתקים?"

מפלגות הקטנות, שלא לומר קיקיוניות, ציפות את המערכת הפוליטית לקראת כל מערכת בחירות הפכו למראה שכוח במחזורי תיבנו. בבחירות לכנסת ה-21 הגיעה התופעה הזו לשיאה כש-47 מפלגות, לא פחות, נרשמו אצל רשם המפלגות, אף כי בסופו של דבר התמודדו רק 40. רק 11 מתוכן עברו את אחוז החסימה.

ביום חמישי האחרון, בשעה עשר בלילה, הגיעה לסיימה הגשת רשימות המפלגות לכנסת ה-22. בין 32 המפלגות שרשימו תיהן הוגשו, ניתן למנות לצד המפלגות המוכרות, גם לא מעט, יותר ממחצית, מפלגות קטנות, שסיכוייהן לעבור את אחוז החסימה קטנים ביותר. בין היתר נרשמו מפלגת זהות בראשות משה פייגלין, שבסיבוב הקודם אומנם זכתה לפופולריות נסקרים אך בסופו של דבר לא עברה את אחוז החסימה; את רשימת "אדום לבן הבית לתי משוחררים" של עמי פיינשטיין, שתומכת ב"מיגור השחיתות, לגליזציה של שימוש במריחואנה" מפלגת הפיראטים, מפלגת גה"ת - הגוש התנ"כי, מפלגת נעם ועוד.

"המוצע הישראלי עד הבחירות הקרובות עמד על 20-30 מפלגות במוצע שרצו לכנסת", אומר ד"ר עופר קניג, עמית מחקר במכון הישראלי לדמוקרטיה. "אלא שלטעמי, גם במספר הנוכחי אין שום סיבה לחשוש. אם נשים לרצף את אחוז החסימה מה בצד, בבחירות האחרונות התמודדו 40 רשימות, 29 מתוכן לא עברו את אחוז החסימה. מתוך 29 הללו אברו הרבה קרובות, בהם של הימין החדש, זהות וגשר. עם זאת, הקולות שקיבלו יתר 26 הרשימות לא הגיעו יחד ל-20 אלף. כמעט 15 מפלגות שלא עברו את אחוז החסימה - קיבלו 200-700 קולות בלבד. בתור דמוקרט אני מוכן לסבול את ריבוי המפלגות הקיקיוניות האלה למען הזכות להיבחר, שזה יתרון מקודש בדמוקרטיה. אני מעדיף לא לפגוע בזכות להיבחר."

בין שני ערכים

בין המפלגות הקטנות שגרשמו לקראת הבחירות לכנסת ה-21, ולא עברו את אחוז החסימה, היו צומת בראשות אורן חזן, מגן בראשות גל הירש, בטח בראשות סמיון גרפמן, ישר בראשות ערן עציון, צדק לכל בראשות יעקב כשרי, שווים בראשות מירית ענתבי, כל ישראל אחים בראשות ארי מסו אללי, מהתחלה בראשות דוד ארו, וזו רשימה חלקית בלבד. המגמה הזו ממשיכה כאמור בבחירות הנוכחיות.

או מה בעצם הקריטריונים לרישום מפלגה שתרוץ בבחירות? השלב הראשון הוא הקמת מפלגה. לשם כך יש לגייס 100 חתימות של אזרחים, שכולן יהיו מאומתות

24.51x25.05	2/2	עמוד 5	מעריב - המגזין	04/08/2019	69493223-8
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

"אצלנו דרישות הסף לרישום והתמודדות הן נמוכות בלשון המעטה". רשם המפלגות, בשבוע שעבר

"הממוצע הישראלי עד הבחירות הקודמות עמד על 30-20 מפלגות במוצע שרצו לכנסת". פייגלין ופיינשטיין מגישים רשימות, בשבוע שעבר

צילומים: יונתן זינדל, פלאש 90